

Referens

Natasha Engberg
natasha.engberg1@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Yttrande över remiss - kommuner mot brott (SOU 2021:49)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner yttrandet och översänder det som kommunens svar på remiss *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)*.

Sammanfattning

I november 2019 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur ett lagstadgat kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet bör utformas. Uppdraget har således inte varit att överväga om det kommunala ansvaret för brottsförebyggande arbete ska lagstodgas utan att överväga och föreslå hur ett sådant lagstadgat ansvar bör utformas. Den 16 juni 2021 lämnade utredaren över sitt förslag till regeringen. Helheten finns i utredningen: [Kommuner mot brott; SOU 2021:49](#). Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Utredarens förslag är omfattande och vi har därför i remissvaret valt att lyfta ut det vi anser vara huvuddragen i förslaget.

Ärendet

Botkyrkas sammanfattning av remissvar

Utredaren lyfter att situationen i landets 290 kommuner skiljer sig åt väsentligt inom området. Detta till trots finns ambitionen att hitta ett lagförslag utan särskiljning. Med hjälp av befintliga metoder bör kommunerna kunna särskiljas. På så sätt går det att vara tydlig med att ansvaret att vara brottsförebyggande är fördelat till samtliga kommuner. Samtidigt bör särskiljningen identifiera vilka kommuner som under en mandatperiod är i behov av mest stöd. På så vis möjliggörs även styrningen av prioriteringar till kategorin och säkerställer tvärspektoriell åtgärdsplan i det brottsförebyggande arbetet.

Vidare bör ett lagförslag adressera det lokala brottsförebyggande arbetet istället för att endast riktas det till kommun. Att utgå från problematiken istället för samhällets

organisatoriska stuprör ger en mer modern ansats för ett lagförslag. Ett lagförslag som förväntar sig en lägesbild som inte förpliktar centrala aktörer som polis, räddningstjänst, kollektivtrafik och allmännyttiga bostadsbolag att delta i framställandet blir inte tillförlitligt. Det är enbart en del av en fullständig lägesbild. Det gäller även de åtgärder som ska sättas till för att hantera de problem som identifieras.

Att ta fram ett lagförslag gällande det brottsförebyggande arbetet välkomnas av Botkyrka kommun. Samtidigt behöver ett kommande lagförslag ta avstamp från det lokala arbetet som genomförs på fler håll i landet i dag och de kommuner som lagt sig i framkant. Det finns erfarenhet och kunskap som har kommit längre än det som presenteras i utredningen. Utifrån det anser Botkyrka kommun att det rimligtvis bör ställas skarpare förväntningar både på kommun och statliga myndigheter för att nå bättre progression i det lokala arbetet mot brott. Det lokala perspektivet behöver därför vara styrande för att få ett effektivt brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete.

5. Lokalt brottsförebyggande arbete är centralt

Utredningens bedömning: *I förutsättningarna för reformen ingår framför allt att situationen i landets 290 kommuner skiljer sig åt i väsentliga avseenden. Det är inte bara brottsproblemen som varierar utan även kommunernas förutsättningar och behov i övrigt ser helt olika ut. Det innebär, enligt utredningens uppfattning, att kommunerna måste ges stort utrymme att själva avgöra vilka brottsförebyggande åtgärder som ska vidtas.*

Botkyrka kommun anser att förhålla sig till alla kommuner innebär en risk att föreslagen lag, redan från start, blir verkningslöst på utmaningar som kräver uppmärksamhet här och nu. Behovet av brottsförebyggande arbete som förankras och förstärker det brottsbekämpande arbetet ser högst olika ut i olika kommuner. Att anta att behovet är som störst i de områden som av polisen identifieras som särskilt utsatta är inte övermodigt. Det är ett sätt att se till att den lista som sammanställs av polisen används till mervärde även för kommunerna.

Utöver polisens lista över utsatta områden finns även det nyligen framtagna digitala statistikverktyget från Delmos, segregationsbarometer. Segregationsbarometern gör det möjligt att på ett nytt sätt mäta och följa upp den socioekonomiska segregationen och dess utveckling inom olika samhällsområden och på olika geografiska nivåer, till exempel områden inom en kommun eller inom en region. Det kan leda till mer verkningsfulla insatser mot segregation. Utredning har även bekantat sig med FAS-teorin. En teori och en modell vars grund är att ett område kan befinnas i tre olika faser.

- FAS 1 – omfattande problematik för både polis och kommun som kräver mycket närvaro.

- FAS 2 – Samhället har lyckats återta viss kontroll. Utrymme för förebyggande aktiviteter och även möjlighet för att utöka antalet förebyggande samverkanspartners.
- FAS 3 – Trygghet och förtroende för samhälle och polis. Möjlighet att arbeta mot den mindre synliga brottsligheten.

Att använda sig av polisens sammanställning, segregationsbarometer och FAS-teorin skapar alla förutsättningar att särskilja kommunerna. Det möjliggör en sammanställning av vilka kommuner som kan hålla sig till en grundnivå eller vilka som behöver särskilt fokus och riktade insatser för åtgärdsplaner. Botkyrka ser att Brottsförebyggande rådet, Brå, bör ha det som uppgift att genomföra en grundlig skattning inför varje mandatperiod. Genom att även tillämpa FAS-teorin blir det inte statistiskt vilket område som är aktuellt för utökat stöd. Det blir ett levande material som även bidrar till relevant uppföljning.

11.3.1 & 11.3.2: Lägesbild och åtgärdsplan

Utredningens bedömning: *Utifrån lägesbilden, och kunskap om vad som kan vara verkningsfullt när det gäller att förebygga de brottsproblem som identifierats, ska kommunen ta ställning till behovet av förebyggande åtgärder samt formulera det i en åtgärdsplan.*

Botkyrka har arbetat aktivt med att utveckla lägesbild sedan 2015. Kommunen har sedan en längre tid tillbaka arbetat med lägesbilder som en del i det långsiktiga och strategiska arbetet. Utifrån erfarenheter och lärdomar från arbetet lyfter Botkyrka kommun identifierade utmaningar, behov och tillägg utifrån lagförslaget.

En inledande problematik med utredningen är att den inte utgår från det geografiska området utan endast från en aktör: kommunen. För att nå fram med ett brottsförebyggande arbete bör utredningen rikta sig till lokala aktörer och inte endast kommunen, det vill säga *Lokalt arbete mot brott*. Enligt Botkyrka ska kommunen vara skyldig att säkerställa forum för lägesbilsarbete, medan identifierade viktiga aktörer som polis, kommunala bostadsbolag, räddningstjänst och kollektivtrafiken ska vara skyldiga att delta.

Om det finns ett intresse att lägesbilden ska få effekt för medborgare behöver lägesbilden spegla det geografiska områdets förutsättningar och avvikelser. Lagstyrningen behöver därför verka för en mer tvärsektoriell ansats. Ett centralt fokus för Botkyrka har varit att arbeta sig bort från det välkända stuprörsarbetet som finns på lokal nivå. Det är något som behöver beaktas även på nationell och regional nivå. Att tillsätta åtgärdsplaner till en bristande lägesbild kan bli ineffektivt och i värsta fall direkt kontraproduktivt. Det blir verkningslöst för en enskild aktör att agera ensam i ett område som har omfattande behov av brottsprevention och brottsbekämpning. Andra viktiga aktörer för lokalperspektivet ska medverka så som exempelvis polis,

räddningstjänst, kollektivtrafik, kommunala bostadsbolag, civilsamhället, näringslivet och religiösa samfund.

Botkyrka kommun är positivt inställd till att det ska finnas lägesbilder och åtgärdsplaner men de kommer inte bli verkningsfulla om de inte får samspela med de statliga myndigheternas insatser – det ska inte vara valbart. En lägesbild som inte förpliktigar centrala aktörer som exempelvis polis, räddningstjänst och allmännyttiga bostadsbolag att delta i framställandet blir inte tillförlitlig. Att tillsätta åtgärdsplaner kommer att få samma utmaning, de kan bli ineffektivt och i värsta fall att myndigheterna agerar direkt kontraproduktivt gentemot varandras åtgärdsplaner. De statliga myndigheterna behöver, precis som utredningen menar att kommunen behöver, använda sig av lägesbilden i det långsiktiga och strukturerade arbetet. Det bidrar till positiv förändring för kommunernas lokalområden och gynnar den statliga myndighetens uppdrag då det är områden där varken kommun eller statliga myndigheter kan lyckas ensamma med det egna uppdraget.

11.3.4 & 11.3.5 Samordningsansvar & Samordningsfunktion

Utredningens bedömning: *Samordningsansvar – Kommunerna ska inom sitt geografiska område ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet genom att verka för att överenskommelser om samverkan ingås med relevanta aktörer samt att strategiska brottsförebyggande frågor kan hanteras i ett råd bestående av de aktörer som är närmast berörda av arbetet.*

Utredaren menar att samordningsfunktionens uppgifter bland annat ska vara att samordna och stödja kommunens interna arbete med brottsförebyggande frågor, fungera som kontaktpunkt för externa aktörer samt bidra till att information om brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet i kommunen sprids till invånare och andra som kan ha intresse av den. Vidare menar utredaren att det är många delar av en kommuns verksamheter som har bäring på det brottsförebyggande arbetet. Då det är en korrekt iakttagelse är det viktigt att samordningsfunktionen utvinner kraft i den egna organisationen. Kommunen ska vara ålagda att skapa forumen och vara en aktiv och drivande part. Botkyrka kommun ser att möjligheter i att utvinna mer erfarenheter och kunskap från arbetet med krisberedskapens risk-och sårbarhetsanalyser, RSA. Omsatt i praktiken används det även av kommunledningarna att involvera och samordna sakfrågan med förvaltningar och bolag. RSA utgör även ett verktyg för tillsyn, uppföljning och bidrag till den samlade regionala och nationella lägesbilden. En RSA ska tas fram för varje ny mandatperiod. Det skulle vara verksamt att använda RSA inom brottsprevention. Som stöd till kommunerna har MSB fortsatt arbetet med verktyg för att arbeta med RSA. Botkyrka ser Brå som den naturliga aktören att bistå kommunerna i det arbetet.

11.3.6 kommunledningens roll

Utredningens bedömning: *Kommunledningens engagemang är en förutsättning för det brottsförebyggande arbetet. Det handlar bland annat om att ange ramar och skapa förutsättningar för arbetet, samt att följa upp det. Kommunstyrelsen, eller annan nämnd som fullmäktige särskilt bestämmer, ska ansvara för ledningen av kommunens brottsförebyggande arbete. Kommunfullmäktige ska kontinuerligt hållas informerat om arbetet.*

Botkyrka ser att organiseringen av ansvarsfrågan kan medföra att förankringen såväl internt som externt kommer att gynnas. Det ger även förutsättningar för att utgå från platsperspektivet i det brottsförebyggande arbetet.

8.3 Förutsättningarna för en reform

Utredningens bedömning: *Ett lagstiftat kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete behöver beakta principerna för den kommunala självstyrelsen, behovet av samordning med andra aktörers arbete samt kommunernas olika behov och förutsättningar.*

Utredningen framhäver vikten av att beakta det kommunala självstyret i arbetet kring det brottsförebyggande arbetet. Styrningen av arbetet kan ses som en inskränkning av det kommunala självstyret samtidigt som det faktiskt arbetet ska utgå från kommunens lokala förutsättningar och styrningen ske från Kommunstyrelsen, eller annan nämnd som fullmäktige särskilt bestämmer. Botkyrka kommun ser regleringen som ett steg i rätt riktning med syftet att samtliga kommuner ska ha ett effektivt brottsförebyggande arbetet som utgår från platsperspektivet i samverkan med andra aktörer. Botkyrka kommun ser dock att både regionala och nationella myndigheter behöver möta upp kommunerna, både i arbetet med lägesbild och åtgärdsplaner, samt med metod och kunskapsstöd.

14.1 Att bryta en kriminell bana

Utredningens bedömning: *Som ett led i kampen mot den pågående gängkriminaliteten kan, enligt utredningens bedömning, därtill finnas anledning att överväga införandet av ett särskilt, nationellt avhoppprogram för att säkerställa att individer som vill upphöra med sådan kriminalitet ges möjlighet att göra det på ett snabbt och effektivt sätt.*

Utredarens lagförslag skapar förutsättningar för att arbeta i samverkan med återfallsförebyggande metoder på lokal nivå. Botkyrka kommun har därför svårt att se syftet med att skapa ett nationellt avhoppprogram för gängkriminalitet. Varje kommun ska skapa sin lägesbild och det finns därför ingen vinst i att särskilja arbetet med att hjälpa individer som vill lämna gängkriminalitet från det övriga lokala preventionsarbetet mot kriminalitet. Arbetet bör alltid utgå från det lokala perspektivet

och Botkyrka kommun är därför kritisk till förslaget att införa ett nationellt avhoppprogram.

Statliga myndigheters behöver dock avsätta resurser för att bistå lokala aktörer i hantering av avhopparverksamhet. Botkyrka ser att exempelvis sjukvården, arbetsförmedlingen och kriminalvården är centrala för att utveckla det komplexa arbetet som det innebär. Kriminalvården är den myndighet som har bäst beprövade metoder för att arbeta med personer som behöver lämna en kriminell livsstil. Botkyrka har fått ta del av en behandlingsmetod som ett test och ser att det skulle behövas i större utsträckning. Kriminalvården har inte uppdraget att sprida metoder och Botkyrka föreslår därför att en aktör som Länsstyrelsen eller Brå ges i uppdrag att bistå kommuner med spridning av evidensbaserade metoder.

Övriga synpunkter

Det finns både regionala och nationella aktörer som lägger fokus på samma sakområden som inte alltid sorterat sina uppdrag i förhållande till varandra. Detta kan leda till att ineffektiva parallella uppstår där det är svårt att se vilket mervärde respektive aktör kan ge till sakfrågan. Vad gäller brottsförebyggande arbete är det som utredningen nämner, något vissa kommuner redan arbetar med. Det är ett område som fler har högt prioriterat. Den prioriteringen skapar en progression hos lokala myndigheter och en kunskapsbank som inte nödvändigtvis finns representerad inom regionala och nationella myndigheter. Botkyrka är således positiva till den expertgrupp som utredaren föreslår där regeringen har en nära dialog med kommunerna i fråga. I det arbetet bör det även ske vidare utredning om kommunernas behov av stöd från instanser som Brå och länsstyrelserna.

12.3 Ekonomiskt stöd till brottsförebyggande åtgärder

Utredaren föreslår att kommunerna ges möjlighet att söka bidrag till tidsbegränsade insatser av Brå. Bidraget föreslås att uppgå till 50 000 000 kronor årligen

Botkyrka ser positivt att det avsätts resurser för åtgärder kopplat till det brottsförebyggande arbetet, men ser samtidigt att förfarandet med kortsiktiga statsbidrag medför risker. Ansökningsförfarandet är ofta resurskrävande och tidsbegränsande insatser skapar hinder för långsiktigt arbete. Om det genomförs kontinuerliga kartläggningar av kommuner med särskilda behov möjliggörs insatser med riktat ekonomiskt stöd.

15.7 Finansiering av utredningens förslag

Utredaren föreslår att kommunerna ersätts genom en höjning av anslaget för kommunal-ekonomisk utjämning med en summa beräknad med ledning av ersättningsmodellen för krisberedskapsarbetet (dock ej exakt samma summor). Den

föreslagna ersättningen som följer av utredningens lagförslag uppgår då till 21,05 kronor per invånare.

Botkyrkas synpunkter angående finansiering är att utredningen behöver använda sig av de verktyg som myndigheter utvecklat även i relation till finansiering.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut att yttra sig över denna remiss medför inga ekonomiska konsekvenser.

Leif Eriksson
Kommundirektör

Pernilla Vera Jr
Trygghets- och säkerhetsdirektör

Bilaga

SOU 2021:49

Expedieras till:

Justitiedepartementet

Kommunstyrelsen

Pernilla Vera Jr., Trygghets- och säkerhetsdirektör

Natasha Engberg, Trygghets- och säkerhetssamordnare